

Brüssel, 29. veebruar 2024
(OR. en)

7005/24

SOC 143
EMPL 79
JEUN 45
EDUC 66
SAN 122
ECOFIN 261

MÄRKUS

Saatja:	Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Liidu tulevased poliitilised prioriteedid seoses Euroopa sotsiaalõiguste sambaga: tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühisarvamus – Kinnitamine

Delegatsioonidele esitatakse lisanäidatud eespool nimetatud arvamus, eesmärgiga kinnitada see nõukogu 11. märtsi 2024. aasta istungil (EPSCO).

**Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus liidu
tulevaste poliitiliste prioriteetide kohta seoses Euroopa sotsiaalõiguste sambaga**

Sissejuhatus

- 1. Hispaania ja Belgia ministrid, kes juhtisid 2023. aasta keskpaigast kuni 2024. aasta keskpaigani ELi nõukogu eesistumist, kutsusid 14. detsembril 2023 tööhõivekomiteed ja sotsiaalkaitsekomiteed üles koostama ühisarvamuse liidu tulevaste poliitiliste prioriteetide kohta Euroopa sotsiaalõiguste sambaga hõlmatud valdkondades.** Arutelu liidu tööhõive- ja sotsiaalpoliitika tuleviku üle toimub 15.–16. aprillil 2024 La Hulpe'is toimuval Euroopa sotsiaalõiguste samba teemalisel kõrgetasemelisel konverentsil ning samba tegevuskava läbivaatamine on kavandatud 2025. aastaks. Sellega seoses koostatakse käesolev arvamus nõukogule kooskõlas komiteede pädevusega, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklites 150 ja 160¹.
- 2. Pärast väljakuulutamist Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni poolt 2017. aastal on Euroopa sotsiaalõiguste sammas olnud teejuhiks, et anda suuniseid ühiste tööhõive, oskuste ja sotsiaalsete probleemide lahendamiseks ning edendada töö- ja elutingimuste lähenemist liidus.** Nagu ELi juhid 2021. aastal *Porto deklaratsioonis*² kinnitasid, on samba rakendamine liidu ja liikmesriikide tasandil jagatud poliitiline pühendumus ja vastutus, võttes nõuetekohaselt arvesse nende vastavaid pädevusi ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Samba 20 põhimõtet on kavas rakendada, võttes nõuetekohaselt arvesse erinevat sotsiaal-majanduslikku konteksti, riiklike süsteemide mitmekesisust ning sotsiaalpartnerite rolli ja autonoomiat.

¹ Ilma et see piiraks ELi toimimise lepingu artikli 240 kohaldamist.

² [Porto deklaratsioon](#) kuulutati välja pärast *Porto sotsiaaltippkohtumist* ja sellega seotud ELi juhtide kohtumist 7.–8. mail 2021.

3. **Komisjoni 2021. aastal esitatud tegevuskavas esitati mitu ELi meedet, mida komisjon kohustus võtma, et toetada liikmesriike samba rakendamisel, ning seati ELi 2030. aasta peamised eesmärgid, mida Euroopa Ülemkogu pidas tervitatavaks:** i) vähemalt 78 % 20–64aastastest peaks olema tööga hõivatud; ii) igal aastal peaks koolitusel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest; iii) ning vähendada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vähemalt 15 miljoni võrra, kusjuures sellest vähemalt 5 miljonit peaksid olema lapsed³. Lisaks tegi komisjon ettepaneku vaadata läbi sotsiaalvaldkonna tulemustabel, mis on alates 2014. aastast olnud peamine kvantitatiivne vahend tööhõive, oskuste ja sotsiaalse arengu jälgimiseks, et samba põhimõtteid paremini kajastada. Nõukogu kiitis selle uue struktuuri heaks 2021. aasta juunis⁴. Selleks et aidata kaasa ELi eesmärkide saavutamisele, seadsid kõik liikmesriigid 2022. aasta jooksul komisjoni toetusel ka vastavad 2030. aasta riiklikud eesmärgid⁵.

³ Komisjon avaldas [Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava](#) 4. märtsil 2021. Euroopa Ülemkogu tervitas selles sisalduvaid ELi peamisi eesmärke oma [24.–25. juuni 2021. aasta järeldustes](#). Tegevuskavas on esitatud ka täiendavad ELi tasandi eesmärgid soolise tööhõivelõhe vähendamise, formaalse alushariduse ja lapsehoiu pakkumise suurendamise, NEET-noorte arvu vähendamise, vähemalt põhilisi digioskusi omavate täiskasvanute osakaalu suurendamise ja haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise vähendamise kohta.

⁴ Vt [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus läbivaadatud sotsiaalvaldkonna tulemustabelit käsitleva komisjoni ettepaneku kohta](#), mille nõukogu kinnitas 14. juunil 2021.

⁵ Vt [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus 2030. aasta riiklike eesmärkide kehtestamise protsessi kohta](#), mis esitati nõukogule 16. juunil 2022.

Üldised märkused

4. **Alates 2017. aastast on sammas olnud ELi poliitikaraamistik, millega antakse liikmesriikidele ühised suunised selle kohta, kuidas kujundada poliitikameetmeid ja õigusakte riiklikul tasandil, muutes sotsiaalsed õigused reaalsuseks ja tagades võrdsed tingimused kogu liidus.** Kajastades samba ulatuslikku laadi, on pärast selle väljakuulutamist kokku lepitud arvukates ELi algatustes, milleks on nõukogu soovitused ja muud pehme õiguse vahendid, mis on asjakohased ja tõhusad, et anda liikmesriikidele suuniseid vastavates poliitikavaldkondades, ning ELi direktiivid ja määrused, millel on otsesem mõju riiklikele õigusaktidele. Samba järelevalve on integreeritud Euroopa poolaastasse, eelkõige viies tööhõivesuunised 2018. aastal kooskõlla selle põhimõtetega. Sellest ajast alates on see võimaldanud jälgida samba rakendamist ühise tööhõivearuande ja eespool nimetatud sotsiaalvaldkonna tulemustabeli kaudu ning aidata kaasa riigipõhiste soovituste sõnastamisele tööhõive, oskuste ja sotsiaalsete probleemide kohta vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 148.

5. Viimastel aastatel on samba rakendamist takistanud enneolematud kriisid, nagu COVID-19 pandeemia, Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja tagajärjed ja kõrge inflatsioon. Sellest hoolimata jõudis ELi tööhõive määr 2023. aasta kevadel kõigi aegade kõrgeimale tasemele – 75,4 % (70,2 % naiste puhul ja 80,5 % meeste puhul), töötuse määr langes 6 %-le (6,3 % naiste ja 5,7 % meeste puhul) ning vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal püsis aastatel 2019–2022 üldjoontes stabiilsena (21,6 % 2022. aastal). Sellega seoses toetasid liidu tasandil kokku lepitud erakorralised vahendid, nagu *taaste- ja vastupidavusrahanõu*⁶ ning *eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA)*⁷, liikmesriike samba põhimõtete rakendamisel konkreetsete tööturu- ja sotsiaalpoliitika meetmete kaudu, et kiiresti taastuda COVID-19 pandeemia põhjustatud 2020. aasta majanduslangusest, kaasates sotsiaalpartnereid ja tehes koostööd kodanikuühiskonnaga.

⁶ Taaste- ja vastupidavusrahanõust toetatakse kõiki liikmesriike ja see jääb kasutusse kuni 2026. aasta detsembrini. [Taaste- ja vastupidavusrahanõu tulemustabeli](#) kohaselt on liikmesriigid eraldanud keskmiselt ligikaudu 28 % oma taaste- ja vastupidavusrahanõu vahenditest sotsiaalsete eesmärkide toetamiseks.

⁷ Kokku toetati TERAst kuni 2022. aasta detsembrini 19 liikmesriiki, eelkõige julgustades looma ulatuslikke ja ambitsioonikaid lühendatud tööaja kavasid või sarnaseid meetmeid riiklikul tasandil. 2023. aasta juunis avaldatud [TERA rakendamise lõpparuande](#) kohaselt hõlmas TERA vastavalt COVID-19 pandeemia arenguga 2021. aastal ligikaudu 31,5 miljonit inimest, 2020. aastal 9 miljonit inimest ja 2022. aastal 350 000 inimest.

6. **Tulevikku vaadates peaksid samba rakendamisel edusammude tegemine jääma liidu ning praeguste ja tulevaste liikmesriikide peamiseks prioriteediks, kuna selle põhimõtted on jätkuvalt nurgakivid, mille abil juhtida majanduslikke ja ühiskondlikke megatrende, kujundada seotud poliitikameetmeid, edendada liidus ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist, eelkõige seoses ELi edasise laienemisega, ning toetada edusamme 2030. aasta ELi ja riiklike eesmärkide saavutamisel.** Kogu digiülemineku keerukuses ei edenda sambas sätestatud põhimõtete rakendamine mitte ainult töötajate õigusi areneval digimaastikul, vaid ka võrdseid võimalusi ümber- ja täiendõppeks, õiglasi töötingimusi ning piisavat sotsiaalkaitset ja sotsiaalset kaasatust. Rohepöörde kontekstis peaks sambast saama suunanäitaja õiglase ülemineku edendamisel, tagades, et kedagi ei jäeta keskkonnakestlikkuse poole püüdlemisel kõrvale. Demograafiliste muutuste taustal loob sammas tervikliku raamistiku poliitika kohandamiseks, et edendada aktiivsena ja tervena vananemist ning rahuldada muutuva tööjõu ja vanema elanikkonna erinevaid vajadusi, tagades samal ajal põlvkondadevahelise õigluse ja solidaarsuse. Võrdõiguslikkuse liidu ülesehitamiseks edendatakse sambaga soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi ja sotsiaalset kaasatust toetavaid meetmeid. Sellega seoses nõuab alates 2017. aastast kokku lepitud ELi algatuste suur arv edasist ülevõtmist ja nõuetekohast rakendamist ning tõhusat järelevalvet nende jätkuva tõhususe üle, võttes arvesse kiiresti muutuvat majandust ja ühiskonda, keskendudes – kui see on asjakohane – halduskoormuse vähendamisele.

Võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule

7. Samba esimene peatükk on efektiivselt kujundanud riiklikku tööhõive- ja oskuste poliitikat, edendades võrdseid võimalusi ELi tööturul ja liidus laiemalt:

- *noortegarantii* (mis võeti algselt vastu 2013. aastal ja seejärel selle tõhustatud versioonis 2020. aastal) on olnud iseäranis positiivne näide ELi algatusest, millega on võimalik võtta riiklikul tasandil konkreetseid meetmeid, sealhulgas avalike tööturuasutuste kaudu, et parandada noorte väljavaateid tööturul, aidates seega vähendada noorte töötust (25,2 %-lt 2013. aastal 14,5 %-le 2022. aastal) ja NEET-noorte osakaalu vähenemist liidus (16,4 %-lt 2013. aastal 11,7 %-le 2022. aastal)⁸;
- tööhõiveprogrammid on saanud kasu ka 2016. aasta *pikaajaliste töötute integreerimist käsitleva soovitus* jätkuvast rakendamisest, milles anti suuniseid tööturust kõige kaugemal olevatele inimestele suunatud teavitustegevuse parandamiseks ja tööturuteenuste laiendamiseks, aidates seega vähendada pikaajalist töötust liidus (4,3 %-lt 2016. aastal 2,4 %-le 2022. aastal)⁹;

⁸ Nõukogu [30. oktoobri 2020. aasta soovitus](#), mis käsitleb algatust „*Töösild – noorte tööhõive tugevdamine*“ ja millega asendatakse [nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta](#). Alates esimesest soovitusest on tööhõivekomitee ja selle allrühmad *noortegarantii* rakendamist korrapäraselt hinnanud. Viimane läbivaatamine toimus 20.–21. novembril 2023 ja nõukogu kinnitab sellest tulenevad [põhisõnumid](#) 11. märtsil 2024.

⁹ [Nõukogu 15. veebruari 2016. aasta soovitus](#), mis käsitleb *pikaajaliste töötute integreerimist tööturule*. Tööhõivekomitee ja selle allrühmad on soovitusel rakendamist korrapäraselt jälginud. Viimane läbivaatamine toimus 14. novembril 2022. Nõukogu kinnitas saadud [põhisõnumid](#) 8. detsembril 2022.

- *Euroopa oskuste tegevuskava 2020–2025* arvukad meetmed aitavad edendada elukestva õppe kultuuri ning kavandada täiend- ja ümberõppe poliitikat liikmesriikides. Mõnel juhul edendab vastavalt 2022. aasta soovitudele *isiklike õppekontode*¹⁰ kasutuselevõtt või katseprojekt ning *mikrovalifikatsioonitunnistuste*¹¹ tunnustamine oskuste ja pädevuste omandamist riiklikul tasandil; *oskuste tegevuskava* sillutas teed ka sellele, et nimetada ajavahemik 2023. aasta maist kuni 2024. aasta maini *Euroopa oskusteaastaks*, mille raames korraldatakse liidu, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil arvukaid tegevusi, et aidata kaasa *oskuste tegevuskava* eesmärkide saavutamisele ning edendada veelgi ümber- ja täiendõppe mõtteviisi¹²;
- hiljuti on 2022. aasta soovitus *õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta*¹³ osutunud katalüsaatoriks liikmesriikide killustatud jõupingutuste koordineerimisel riiklikul tasandil, et tegeleda rohepöörde tööhõive- ja sotsiaalsete aspektidega, sealhulgas kujundades ümber aktiivse tööturupoliitika ja avalikud tööturuasutused;

¹⁰ [Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus](#), mis käsitleb *isiklike õppekontosid*. Tööhõivekomitee ja selle allrühmad hindavad soovituse rakendamist esimest korda 2024. aastal.

¹¹ [Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus](#), milles käsitletakse *Euroopa lähenemisviisi elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikrovalifikatsioonitunnistustele*.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta [otsus \(EL\) 2023/936](#) *Euroopa oskusteaasta* kohta. Komisjon esitab 31. maiks 2025 hindamisaruande, mis sisaldab ideid edasisteks ühisteks jõupingutusteks oskuste valdkonnas, et luua Euroopa oskusteaasta pikaajaline pärand.

¹³ [Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus](#) *õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta*. Tööhõivekomitee ja selle allrühmad hindasid soovituse rakendamist esimest korda 26.–27. oktoobril ja sotsiaalkaitsekomitee 24. oktoobril 2023. Nõukogu kinnitas saadud [põhisõnumid](#) 27. novembril 2023.

- soolise võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste põhimõtteid veelgi edendavate ELi õigusaktide rakendamine peaks tooma kasu nii liidu tööturule kui ka ühiskonnale tervikuna. Kuigi *tasustamise läbipaistvust käsitlev* 2023. aasta *direktiiv*¹⁴ võeti vastu alles hiljuti, mängib see juba olulist rolli riiklike jõupingutuste edendamisel, et võidelda palgadiskrimineerimise vastu ja aidata kaasa soolise palgalõhe kaotamisele.

8. **Hoolimata tugevatest tööturutulemustest liidus ja tõukest oskuste edendamisele, võivad suur töøjõupuudus, püsiv ebavõrdsus ning rohe- ja digiülemineku ebakindel mõju takistada samba täielikku rakendamist.** Tøjõupuudus on kümne aasta jooksul kasvanud: vabade töökohtade määr liidus tõusis 1,3 %-lt 2013. aastal 3 %-le 2022. aastal pärast COVID-19 pandeemiat toimunud majanduse jõulist taastumist. Kuigi töøjõupuudus on 2023. aastal veidi vähenenud, on see endiselt ajalooliselt kõrgel tasemel selliste struktuursete probleemide tõttu nagu demograafilistest suundumustest tingitud töjõu kahanemine, mõnede elanikkonnarühmade jätkuv vähene osalemine tööturul, oskuste mittevastavus tööturu vajadustele ning kehvad töötingimused ja/või madalad palgad teatavates sektorites¹⁵. Sooline tööhõive- ja palgalõhe on liidus endiselt märkimisväärne, kusjuures tööhõivelõhe osas ei ole viimasel kümnendil tehtud märkimisväärsed edusamme (ajavahemikul 2013–2022 vähenes see 11,3 protsendipunktilt 10,7 protsendipunktini) ning seda süvendab veelgi osalise tööajaga töötamise pidevalt suurem osakaal naiste hulgas, mis on tingitud ka piiratud juurdepääsust kvaliteetsetele hooldusteenustele. Lisaks nendele struktuursetele probleemidele peaks ELi majanduse järkjärguline rohe- ja digiüleminek tooma lähiaastatel kaasa märkimisväärsed töjõu ümberpaigutamise ja oskuste täiendamise vajaduse, kuigi selle maht ja kiirus on endiselt ebaselged.

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta [direktiiv \(EL\) 2023/970](#), millega *tasustamise läbipaistvuse ja õiguskaitsemehhanismide kaudu tugevdatakse meeste ja naiste võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamist*. Liikmesriigid võtavad direktiivi üle 2026. aasta juuniks.

¹⁵ Tøjõupuudust, sealhulgas selle põhjuseid, on tööhõivekomitees aastatel 2022–2023 põhjalikult arutatud, sealhulgas tööhõivekomitee kolmepoolsel kohtumisel ELi ja riiklike sotsiaalpartneritega 28. novembril 2023. Viimased tõendid on kättesaadavad 2024. aasta *ühises tööhõivearuandes* ning komisjoni [2023. aasta aruandes tööturu ja palkade suundumuste kohta](#).

9. **Hoolimata vajadusest nende probleemidega tegeleda, keskendudes olemasolevate algatuste rakendamisele, võib olla võimalik võtta täiendavaid ELi meetmeid, et toetada liikmesriike võrdsete võimaluste ja tööturule juurdepääsu põhimõtete rakendamisel.** Näiteks arvestades ulatuslikku töjõupuudust¹⁶ ja oskuste mittevastavust tööturu vajadustele, mis mõjutab kõiki liikmesriike, ning selleks, et hõlbustada nende põhimõtete ühetaolist kohaldamist ühtsel turul, sealhulgas kaksikülemineku toetamiseks, on vaja täiendavaid meetmeid elukestva õppe mõtteviisi edendamiseks. Samuti on *noortegarantiist* kümne aasta jooksul saadud positiivne kogemus ning nõukogu uue *soovitusega sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta*¹⁷ seotud meetmed on asjakohased, et uurida, kuidas paremini toetada tööturust kõige kaugemal olevaid inimesi töövõimaluste leidmisel. Lisaks riigisisese töjõu aktiveerimisele võivad ELi tasandi arutelud töjõunappuse edasise lahendamise üle keskenduda Ukrainast pärit põgenike¹⁸ jätkuvale integreerimisele, võimalustele hõlbustada ELi-sisest töjõu liikuvust ning algatustele meelitada vajaduse korral välismaiseid talente ELi, tagades samal ajal õiglase liikuvuse ning kaitstes töö- ja sotsiaalseid õigusi¹⁹. Nii *Euroopa oskuste tegevuskava, ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegia* kui ka muude ELi võrdõiguslikkuse strateegiate elluviimine lõpeb 2025. aastal, kutsudes üles kaaluma nende saavutusi ja hindama võimalikku vajadust uute strateegiate järele, et edendada üleminekut elukestvate õppele, viimistleda ELi diskrimineerimis- ja rassismivastased raamistikud ning saavutada sooline võrdõiguslikkus.

¹⁶ Komisjon teatas 31. jaanuaril 2024 teatas komisjon pärast [Val Duchesse'i sotsiaaltippkohtumist](#), et esitab 2024. aasta kevadel koostöös sotsiaalpartneritega tegevuskava töjõupuuduse ja oskuste nappuse vähendamiseks.

¹⁷ [Nõukogu 27. novembri 2023. aasta soovitus](#), mis käsitleb *sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamist*.

¹⁸ Nõukogu käivitas 4. märtsil 2022 [nõukogu 20. juuli 2021. aasta direktiivi \(ajutise kaitse direktiiv\)](#), et reageerida Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu. Direktiiv sisaldab sätteid, millega tagatakse muu hulgas juurdepääs tööhõivele, haridusele, sotsiaalkindlustusele, arstiabile ja eluasemele ning õigus teatavatel tingimustel liidus vabalt liikuda. Nõukogu leppis 2023. aasta septembris kokku pikendada ajutist kaitset kuni 4. märtsini 2025. Komisjoni [2023. aasta sügisprognoosi](#) kohaselt on praeguseks ligikaudu 33 % direktiivi alusel ELis registreeritud 4,2 miljonist põgenikust töökoha leidnud. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee koordineerisid 2022. aastal liikmesriikide vastuseid komisjoni algatatud uuringule, mille eesmärk oli koguda riiklikul tasandil võetud meetmeid Ukraina põgenike sotsiaalse ja tööturule integreerimise toetamiseks.

¹⁹ 15. novembril 2023 tegi komisjon ettepaneku võtta vastu [ELi määrus, millega luuakse ELi talendireserv](#). Ettepanekut vaatavad praegu läbi kaasseadusandjad.

Õiglased töötingimused

10. Samba teise peatüki rakendamist on iseloomustanud õiglasi töötingimusi edendavate tugevate ja pehmete õigusvahendite kombinatsioon liikmesriikides:

- 2019. aasta *läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste direktiivi* eesmärk on tagada kõigile ELi töötajatele õigus saada täielikku teavet oma töö oluliste aspektide kohta, olenemata nende tööhõivevormist²⁰;
- *lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalu käsitleva* 2019. aasta *direktiivi* eesmärk on ajakohastada ELi õigusraamistikku perekonnaga seotud puhkuste ja paindliku töökorralduse valdkonnas. See sisaldas õigusnorme, millega kehtestatakse isapuhkus, tugevdatakse vanemapuhkust, võetakse kasutusele hooldajapuhkus ning laiendatakse õigust taotleda paindlikku töökorraldust töötavatele lapsevanematele ja hooldajatele. Lisaks sisaldas direktiiv ka poliitikameetmeid, mille eesmärk on toetada liikmesriike parema töö- ja eraelu tasakaalu saavutamisel ning hoolduskohustuste võrdsemal jaotamisel²¹.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta [direktiiv \(EL\) 2019/1152](#) *läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste kohta Euroopa Liidus*. Liikmesriigid pidid olema direktiivi üle võtnud 2022. aasta juuniks. 2021. aastal koostati [aruanne](#) direktiivi ülevõtmise kohta.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta [direktiiv \(EL\) 2019/1158](#), milles käsitletakse *lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalu* ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2010/18/EL. Liikmesriigid pidid olema direktiivi üle võtnud 2022. aasta juuniks.

- *ELi tervishoiu ja tööohutuse strateegiline raamistik aastateks 2021–2027* on ELi strateegia töötajate tervise ja ohutuse parandamiseks, mis põhineb ka COVID-19 pandeemiast saadud õppetundidel. Raamistik, mille eesmärk on tegeleda muutustega töömaailmas, parandada tööõnnetuste ennetamist ja suurendada valmisolekut võimalikeks tulevasteks tervisekriisideks, on väga oluline liikmesriikide õigusraamistike ajakohastamise koordineerimisel, tehes vajadusel koostööd sotsiaalpartneritega²²;
- 2022. aasta *piisava miinimumpalga direktiivi* eesmärk on kehtestada ühine raamistik seadusjärgse miinimumpalga piisavuse tagamiseks, edendada palgakujundust käsitlevaid kollektiivlääbirääkimisi ja tagada töötajate tegelik juurdepääs miinimumpalga kaitsele, ilma et see piiraks sotsiaalpartnerite autonoomia täielikku austamist. Direktiiviga kehtestatakse juhtimisraamistik seadusjärgse miinimumpalga kehtestamiseks ja ajakohastamiseks, juhindudes selgetest kriteeriumidest, mis hõlmavad miinimumpalga ostujõudu, palgajaotust ja -tasemeid, palgakasvu ja tootlikkust, ning nõutakse, et liikmesriigid, kus kollektiivlääbirääkimiste määr on alla 80 %, koostaksid tegevuskava kollektiivlääbirääkimiste edendamiseks²³;

²² Komisjoni teatis „[ELi tervishoiu ja tööohutuse strateegiline raamistik aastateks 2021–2027. Tervishoid ja tööohutus muutuv töömaailmas](#)“, 28. juuni 2021.

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta [direktiiv \(EL\) 2022/2041](#), mis käsitleb piisavat miinimumpalka Euroopa Liidus. Liikmesriigid võtavad direktiivi üle 2024. aasta juuniks. 2023. aastal koostati [aruanne](#) direktiivi ülevõtmise kohta.

- viimatisel meetmel on 2023. aasta *sotsiaaldialoogi tugevdamist käsitleva soovitus* eesmärk anda liikmesriikidele *muu hulgas* suuniseid sotsiaaldialoogi ja kollektiivlääbirääkimiste tugevdamiseks riiklikul tasandil²⁴. Soovitus täiendab uusi jõupingutusi sotsiaaldialoogi edendamiseks liidu tasandil²⁵ ning sihtotstarbelist ELi rahastamist Euroopa Sotsiaalfondist+ (ESF+), et parandada sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamist nendes liikmesriikides, kus see on oluline probleem²⁶.

11. Kuigi need algatused aitavad kaasa võrdsemate tingimuste loomisele kogu liidus, jäävad peamiseks poliitilisteks prioriteetideks töötingimustele tehnoloogia kiirest arengust tuleneva mõju hindamine ja kliimamuutustega seotud uued kutsealased riskid.

Vaatamata tehnoloogia arengust tulenevatele võimalustele püsib ebakindlus seoses platvormitöö, tehisintellekti ja töökoha dünaamika algoritmipõhise juhtimise järkjärgulise levikuga. Nagu ka viimastel aastatel, võib selline ebakindlus jätkuvalt ohustada riiklike tööseaduste tõlgendamist ja nõuetekohast kohaldamist, eelkõige sellistes valdkondades nagu tööaeg, töö- ja eraelu tasakaal, ülesannete jaotus ja teatavate töötajate tööalase staatuse liigitamine. Seoses tervise ja ohutusega võib asjaomaste normide ja raamistike täiendaval kohandamisel olla vaja paremini arvesse võtta nii digiüleminekuga seotud psühhosotsiaalseid riske, sealhulgas negatiivset mõju vaimsele tervisele, kui ka kliimamuutustest tulenevaid konkreetseid ohte (töökohtade puhul, mis on seotud kokkupuutega äärmuslike ilmastikutingimustega), soodustades nende ennetamist, ning kiirendada ohtlike ainete miinimumstandardite kehtestamist.

²⁴ [Nõukogu 12. juuni 2023. aasta soovitus sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta Euroopa Liidus](#). Tööhõivekomitee jälgib selle rakendamist koostöös sotsiaalpartneritega alates 2025. aastast, mil liikmesriigid peavad esitama esimese aruande.

²⁵ Üksikasjalikult esitatud komisjoni 25. jaanuari 2023. aasta teatises „[Sotsiaaldialoogi tugevdamine Euroopa Liidus – selle täieliku potentsiaali ärakasutamine õiglase üleminekul](#)“.

²⁶ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta [määrus \(EL\) 2021/1057](#), millega luuakse *Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+)* ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013. Artiklis 9 on märgitud, et kui sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamine on kindlaks tehtud asjaomase riigipõhise soovitusena, eraldab asjaomane liikmesriik sel otstarbel vähemalt 0,25 % tema eelarve jagatud täitmist järgiva ESF+ haru vahenditest.

12. **Lisaks võimalikele tervise- ja ohutuseeskirjade kohandamisele võib töötingimuste halvenemisest tulenevate võimalike riskidega tegelemine nõuda ELi algatusi, austades täielikult riiklike tööturumudeleid, samuti sotsiaalpartnerite suuremat kaasamist ja tõhusamaid jõustamismehhanisme.** Selleks et käsitleda mõningaid riske, mis on seotud töö edasise digitaliseerimisega, jõudsid nõukogu ja Euroopa Parlament 2024. aasta veebruaris kokkuleppele *tehisintellekti käsitleva õigusakti* suhtes. Lisaks võivad ELi õigusaktid vajada ajakohastamist,²⁷ et viia nende sätted paremini vastavusse digiajastuga, nagu õigus mitte olla kättesaadav ja platvormitöö tingimused. Algatused, mille eesmärk on parandada pettuste ja kuritarvituste avastamise võimet ning riiklike tööinspektsioonide suutlikkust ja piiriülest koostööd, võivad samuti aidata kaasa töötingimuste edasisele parandamisele, sealhulgas seoses tööjõu õiglase liikuvuse edendamise ja kogu liidus. Sellega seoses annab Euroopa Tööjõuameti eelseisev hindamine võimaluse kaaluda selle edasist arengut²⁸. Mis puudutab sotsiaaldialoogi, siis 2023. aasta *soovituse* eesmärk on tagada soodne keskkond kahepoolseks ja kolmepoolseks sotsiaaldialoogiks kõigil tasanditel. Ametiühingutesse kuulumise määra vähenemine, kollektiivlepingutega hõlmatud töötajate väike osakaal enamikus liikmesriikides, palgatulu osakaalu vähenemine ning ELi sotsiaalpartnerite vaheliste kokkulepete jätkuv puudumine liidu tasandil võivad siiski nõuda täiendavaid jõupingutusi selles suunas²⁹. Töötajate kaasamise ja sotsiaalpartnerite rolli tugevdamine on hädavajalik, et suurendada aktiivset rolli praeguste ja tulevaste suurte üleminekute juhtimisel ja vastuvõtmisel. Sellega seoses võib muu hulgas uurida kooskõlas riiklike tavadega selliste ELi meetmete väljatöötamist, millega parandatakse alaesindatud kategooriate esindatust sotsiaaldialoogis.

²⁷ Näiteks [4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ](#) tööaja korralduse teatavate aspektide kohta ja [11. märtsi 2022. aasta direktiiv 2002/14/EÜ](#), millega kehtestatakse töötajate teavitamise ja nõustamise üldraamistik Euroopa Ühenduses.

²⁸ [Euroopa Tööjõuamet \(ELA\) loodi 20. juunil 2019](#), et aidata liikmesriikidel ja komisjonil tõhusalt kohaldada ja jõustada liidu õigust, mis on seotud tööjõu liikuvusega kogu liidus ja sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimisega liidus. 2024. aastal esitab komisjon ELA tegevuse kohta esimese hinnangu.

²⁹ Pärast [Val Duchesse'i sotsiaaltippkohtumist](#) leppisid komisjon, nõukogu eesistujariik Belgia ja Euroopa sotsiaalpartnerid 31. jaanuaril 2024 kokku, et käivitatakse uus *Euroopa sotsiaaldialoogi pakt*, et teha kindlaks, kuidas veelgi tugevdada sotsiaaldialoogi liidu tasandil.

Sotsiaalkaitse ja kaasamine

13. Samba kolmanda peatükiga on toetatud poliitikameetmeid, millega tugevdatakse piisavat sotsiaalkaitset ja suurendatakse sotsiaalset kaasatust mitmesuguste nõukogu soovitude ja muude oluliste algatuste kaudu, mille eesmärk on kaitsta ja võimestada inimesi, et nad tuleksid toime erinevate haavatavate olukordadega:

- nõukogu 2021. aasta soovitus *Euroopa lastegarantii kohta*³⁰ on oluline algatus laste vaesuse vastu võitlemiseks ja võrdsete võimaluste edendamiseks, millega kehtestatakse poliitikareformide raamistik, et vältida põlvkondadevahelist sotsiaalset tõrjutust ja võidelda selle vastu juba varasest east alates, tagades abivajavatele lastele vaba ja tõhusa juurdepääsu mitmesugustele teenustele, nagu alusharidus ja lapsehoid, haridus ja koolipõhine tegevus, vähemalt üks tervislik eine igal koolipäeval ja tervishoiuteenused. Selle rakendamist on toetatud investeeringutega, mille jaoks eraldatakse sihtotstarbeliselt ELi vahendeid koos mitmesuguste lastega seotud ELi algatustega, näiteks nõukogu 2022. aasta soovitus *alushariduse ja lapsehoiu valdkonna Barcelona eesmärkide läbivaatamise kohta*,³¹ millega seatakse 2030. aastaks uued (kõrgemad) eesmärgid;
- nõukogu 2019. aasta soovitus, milles käsitletakse *töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele*,³² on olnud liikumapanev jõud, mis mõjutab liikmesriikide poliitikat ja meetmeid, et kohaneda tööturu muutustega ning tagada sotsiaalkaitse kättesaadavus kõigile, olenemata tööalasest staatusest. Algatuse rakendamist toetavad vastastikuse õppimise meetmed liidu tasandil ja ELi statistika parandamine spetsiaalse järelevalveraamistiku kaudu;

³⁰ [Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus](#), millega luuakse Euroopa lastegarantii.

³¹ [Nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus](#), mis käsitleb alusharidust ja lapsehoiu: *Barcelona eesmärgid 2030. aastaks*.

³² [Nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus](#), milles käsitletakse *töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele*.

- nõukogu 2023. aasta soovituses piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise,³³ kutsutakse liikmesriike üles edendama piisavat sissetulekutoetust osana jätkuvast kohustusest vähendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust ELis. See on riiklikul tasandil suunanud tegevusi, mille eesmärk on parandada hüvitiste piisavust, katvust ja kasutamist koos parema juurdepääsuga olulistele ja tugiteenustele tööturult enim tõrjutud isikutele, sealhulgas aktiivsed tööturupoliitika meetmed ning sihipärased ja individuaalsed sotsiaalteenused;
- 2022. aasta Euroopa hooldusstrateegia³⁴ koos vastava nõukogu soovitusega taskukohase kvaliteetse pikaajalise hoolduse kohta³⁵ moodustavad ELi ja liikmesriikide tasandi reformide ja investeringute raamistiku, et tagada kvaliteetsed, taskukohased ja kättesaadavad hooldusteenused kogu ELis ning parandada nii hooldatavate kui ka nende eest hoolitsevate inimeste olukorda. Pikaajalist hooldust käsitlevas nõukogu soovitusel kutsutakse liikmesriike üles parandama kõigi seda vajavate inimeste juurdepääsu taskukohasele ja kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele, tagades pikaajalise hoolduse jaoks piisava sotsiaalkaitse, viies teenuste pakkumise pidevalt vastavusse vajadustega, tagades kvaliteetsed standardid igas hoolduskeskkonnas, olenemata teenuseosutaja liigist, toetades sektoris kvaliteetset tööhõivet ja õiglasi töötingimusi, tegeledes vajaminevate oskuste ja töötajate nappusega ning toetades mitteametlikke hooldajaid nende hooldustegevuses;

³³ [Nõukogu 30. jaanuari 2023. aasta soovitus](#) piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise.

³⁴ Komisjoni 7. septembri 2022. aasta teatis [Euroopa hooldusstrateegia kohta](#).

³⁵ [Nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus](#), mis käsitleb taskukohasele kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele juurdepääsu.

- 2021. aasta *puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030*³⁶ sisaldab ambitsioonikaid meetmeid ja juhtalgatusi eri valdkondades, milles käsitletakse ka mitme puudega inimeste sotsiaalse tõrjutuse ohtu. Nende algatuste elluviimine aitab vähendada diskrimineerimist, toetab puudega inimesi nende sotsiaalsete õiguste täielikul kasutamisel ning suurendab nende iseseisvust, parandades nende osalemist ühiskonnas ja tööturul. Hiljuti esitatud kavandatava *Euroopa puudega isiku kaardi ja Euroopa puudega isiku parkimiskaardiga*³⁷ toetatakse puudega inimeste sotsiaalset kaasatust kogu liidus;

³⁶ Euroopa Komisjon, [*Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030*](#), 3. märts 2021.

³⁷ [*COM/2023/512 Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse Euroopa puudega isiku kaart ja Euroopa puudega isiku parkimiskaart*](#)

- muud ELi tasandi meetmed aitavad jälgida poliitika arengut kooskõlas tööhõivesuunistega ja annavad tuge poliitikareformidele, nagu *pensionide piisavuse aruande*³⁸ ja *pikaajalist hooldust käsitleva aruande*³⁹ korrapärase esitamine, mis hõlbustab teabe ja tavade vahetamist ning täiendab majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu (ECOFIN) koostatud vananemise aruannet. 2021. aastal käivitatud *kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvormi*⁴⁰ on ELi tasandil keskne roll kodutuse kohta tõendite kogumisel ja selle seirel, vastastikuse õppimise toetamisel, et edendada poliitikat, mis põhineb inimesekesksel, eluasemepõhisel ja integreeritud lähenemisviisil, ning rahastamisele, sealhulgas ELi rahastamisele juurdepääsu uurimisel. Üldiselt on sotsiaalhoolekande süsteemides erinevaid hüvitisi täiendavate tugiteenuste pakkumisel oluline roll, nagu on meelde tuletatud kõigis algatustes. Lisaks antakse teatistes *liikmesriikide poliitikameetmete jaotusliku mõju parema hindamise kohta*⁴¹ liikmesriikidele suuniseid selle kohta, kuidas kõige paremini teostada eri sotsiaal-majanduslike rühmade sissetuleku jaotusliku mõju hinnanguid ja integreerida need oma poliitikakujundamise protsessidesse, ning nähakse ette protsess olemasolevate meetodite edasiarendamiseks koos liikmesriikidega.

³⁸ Viimane, iga kolme aasta järel avaldatav väljaanne [pensionide piisavuse kohta](#) (2021).

³⁹ Euroopa komisjoni ja sotsiaalkaitsekomitee ühiselt koostatud [2021. aasta pikaajalise hoolduse](#) aruanne.

⁴⁰ Lissaboni deklaratsioon [kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvormi](#) kohta (21. juuni 2021).

⁴¹ Komisjoni 28. septembri 2022. aasta teatis „[Liikmesriikide poliitikameetmete jaotusliku mõju parem hindamine](#)“.

14. **Kuigi vaesus püsis stabiilsena ilma üldiselt märkimisväärse paranemiseta ning laste vaesus mõnevõrra suurenes, tekivad täiendavad probleemid demograafiliste suundumuste, tööturu muutuste, vaimse tervise probleemidega inimeste arvu suurenemise ja elukalliduse tõusu tõttu.** Heaoluriigi kestlikkust ohustavad vananevas ühiskonnas jätkuvad demograafilised megatrendid, millest tuleneb vajadus ühitada piisavus ja kestlikkus, sealhulgas pensioni-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemides. Tööturu muutused, mis toovad kaasa mitmekesisema, mittelineaarse ja killustunud karjääri, mis läheb kaugemale tavapärasest töökorraldusest, põhjustavad suuremaid probleeme kõigile piisava sotsiaalkaitse tagamisel. Rohe- ja digiüleminek kujutavad endast võimalust parandada sotsiaalkaitset ja sotsiaalteenuste osutamist, kuid suurendavad ka ohtu tööturul osalemisele ja haavatavas olukorras olevate inimeste sotsiaalsele kaasamisele. Endiselt esineb struktuurseid probleeme seoses võitlusega vaesuse ja haavatavas olukorras olevate inimeste ebakindluse vastu, eelkõige seoses puuetega ja vaimse tervise probleemidega inimeste kaasamisega. Paljudes liikmesriikides on endiselt probleemiks kodutus ning eluaseme taskukohasuse, energiaostuvõimetuse ja kõrge elukallidusega seotud probleemid, mis mõjutavad paljusid, kuid peamiselt madala sissetulekuga inimesi, mistõttu on vaja integreeritud strateegiaid ja järelmeetmeid ELi tasandil. Perekondade toetamine ning laste kaitsmine vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest on üha olulisem, et katkestada vaesuse põlvkondadevaheline edasikandumine, mistõttu on *Euroopa lastegarantii* edasise rakendamise ja seire meetmed keskse tähtsusega. Kuigi juurdepääs sotsiaalteenustele (sealhulgas lapsehoiule ja pikaajalisele hooldusele) on töö- ja eraelu tasakaalu edendamisel ning sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemisel keskse tähtsusega, on selles osas endiselt probleeme, eelkõige seoses kõige ebasoodsamas olukorras olevate rühmadeni jõudmisega, et parandada nende elutingimusi, suurendada sotsiaalkaitsetoetuste kasutamist ja hõlbustada aktiveerimist. Sarnaselt puutuvad vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevad inimesed kokku raskustega esmatähtsatele teenustele juurde pääsemisel.

15. **Kuigi paljud olemasolevad algatused nõuavad põhjalikke järelmeetmeid ja seiret, võivad nende rakendamiseks tehtavad edasised jõupingutused koos võimalike uute meetmetega suurendada heaoluriikide vastupanuvõimet.** Demograafiliste probleemide käsitlemiseks võiks ELi tasandi meetmed aidata kaasa taskukohaste ja kvaliteetsete sotsiaalteenuste osutamise edasisele parandamisele, võttes samal ajal arvesse riikide olusid ja pädevuste jaotust. See võiks hõlmata hooldussektori tööjõuvajaduste rahuldamist, territoriaalse ebavõrdsuse arvessevõtmist, digiteerimise võimaluste uurimist ja jõupingutusi deinstitutionaliseerimiseks. *Euroopa vabatahtlik sotsiaalteenuste kvaliteediraamistik* väärrib läbivaatamist, et parandada selle asjakohasust ja kasutamist ning jätkata tööd juurdepääsuks olulistele teenustele. Samuti on vaja jätkata jõupingutusi, et parandada pensionisüsteemide piisavust, eelkõige selleks, et vähendada soolist ebavõrdsust ning ühitada piisavuse ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse mõõde. Tugevam koordineerimine *rahvastiku vananemist käsitleva aruande, pensionide piisavust käsitleva aruande ja pikaajalist hooldust käsitleva aruande* esitamise vahel tagaks järelevalve vastastikuse täiendavuse ja sidususe. Koosõlas *ELi sotsiaalkaitse tulevikku käsitleva kõrgetasemelise töörühma* aruandega võib vastupanuvõime suurendamist kogu ELis toetada rõhuasetus elutsükli põhinevale lähenemisviisile ja sotsiaalsetele investeeringutele⁴². Tööturu muutustega seotud probleemide lahendamine nõuab piisavate riiklike sotsiaalkaitstesüsteemide pidevat täiustamist ja sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise ajakohastamist ELis. Seega on esmatähtis tõhustada vastastikust õppimist, seiret ja *nõukogu soovitus, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele*, rakendamist, sealhulgas seoses sotsiaalkaitse digiteerimise võimaluste ja probleemidega, austades samal ajal riiklike sotsiaalkaitstesüsteemide mitmekesisust. Lisaks peaks *nõukogu soovitus piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise*, rakendamine aitama arendada edasi sotsiaalset turvavõrku, mis tagab aktiivse elanikkonna põhikaitse, eelkõige majandusšokkide ajal, hõlbustades samal ajal töövõimeliste inimeste sujuvat üleminekut tööturule ja võideldes palgavaesuse vastu.

⁴² ELi sotsiaalkaitse ja heaoluriigi tulevikku käsitleva kõrgetasemelise töörühma [aruanne](#) valmis 2023. aasta jaanuaris.

Tuleks astuda täiendavaid samme, et töötada välja *puudega inimeste õiguste strateegia* ambitsioonikas teine etapp, samas kui vaimse tervise probleemidega inimeste puhul võiksime tugineda *vaimse tervise terviklikule lähenemisviisile*. Vaesusele avalduva poliitilise mõju hindamise meetodika tugevdamine, eelkõige jaotusliku mõju hinnangute kasutamine ja levitamine, näib olevat valdkond, kus võiks uurida edasisi meetmeid. Andmete õigeaegsuse ja kättesaadavuse parandamine ning juurdepääsu hõlbustamine võimaldaks ka tugevdada ELi sotsiaalse olukorra jälgimist ja toetada tõenduspõhist poliitika kujundamist.

Juhtimine

- 16. Euroopa poolaasta peaks jääma samba rakendamise järelevalve põhiraamistikuks, sealhulgas seoses edusammudega, mida on tehtud 2030. aasta ELi ja riiklike tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide saavutamisel.** 2030. aasta eesmärgid aitavad märkimisväärselt kaasa poliitiliste prioriteetide kindlaksmääramisele riiklikul tasandil ja parandavad liidu sotsiaalse mõõtme nähtavust. Viimastel aastatel samba põhimõtete rakendamiseks vastu võetud arvukad ELi algatused kujundasid märkimisväärselt tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee tegevuskava, kellega komisjon sageli konsulteeris tulevaste ettepanekute üle. Lisaks on nõukogu teinud tööhõivekomiteele ja sotsiaalkaitsekomiteele ülesandeks jälgida lisaks ELi toimimise lepingu artiklis 148 osutatud Euroopa poolaastaga seotud iga-aastaste nõukogu menetluste ettevalmistamisele ka paljude soovitude rakendamist. Tulevikku vaadates, nagu on rõhutatud tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee *arvamuses, milles käsitletakse sotsiaalsete investeeringute lisaväärtust ning tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu rolli Euroopa poolaasta juhtimisel*, mille nõukogu kinnitas 2023. aasta novembris,⁴³ on oluline tagada tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu ning majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu koosseisu vahel tõhus koostöö ja ühised arutelud Euroopa poolaasta teemal, võttes muu hulgas arvesse ELi uue majandusjuhtimise tulevast rakendamist.

⁴³ Vt [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee aramus, milles käsitletakse sotsiaalsete investeeringute lisaväärtust ning tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu rolli Euroopa poolaasta juhtimisel](#), mille nõukogu kinnitas 28. novembril 2023.

Selleks et säilitada poolaasta mitmepoolne olemus ning liikmesriikide isevastutus selles sisalduvate analüüside ja soovituste eest, peaks tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) säilitama kooskõlas aluslepingu asjakohaste sätetega oma koordineeriva rolli seoses kõigi dokumentide asjakohase sisuga Euroopa poolaasta raames. Euroopa poolaasta raames kasutatavate seirevahendite, sealhulgas sotsiaalvaldkonna tulemustabeli täiustamist, tuleks jätkata halduskoormust suurendamata⁴⁴. Sellega seoses hõlmab Euroopa poolaasta 2024. aasta tsükkel sotsiaalse lähenemise katseanalüüsi, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistiku omadustel, nagu on kirjeldatud 2023. aasta juunis nõukogule esitatud tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee *põhisõnumites*⁴⁵.

- 17. Liitu viimastel aastatel tabanud erakordsed šokid, nimelt COVID-19 pandeemia, Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu, kiire inflatsiooni naasmine ja looduskatastroofid mõnes liikmesriigis, hägustasid sageli poliitikavaldkondadevahelisi piire, tuletades meelde vajadust tagada poliitikavaldkondade sidusus liidu ja liikmesriikide tasandil.**

⁴⁴ Nagu on märgitud [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee vastavas arvamuses](#), on sotsiaalvaldkonna tulemustabeli 2021. aasta läbivaatamine küll parandanud samba põhimõtete hõlmatust tulemustabeli põhinäitajate hulgas, kuid mõned põhimõtted on endiselt käsitlemata ja vaja on täiendavaid arutelusid selle üle, kas lisada teiseseid näitajaid. Lisaks rõhutasid komiteed 2019. aastal läbi viidud [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee strateegia „Euroopa 2020“](#) hindamises vajadust lihtsustada ja konsolideerida oma järelevalvevahendeid, sealhulgas parandades nende nähtavust, juurdepääsetavust ja kasutatavust. Vastuseks sellele üleskutsele arutavad tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee näitajate töörühmad praegu oma seire- ja aruandlusvahendite kasutamist ja ülesehitust.

⁴⁵ Vt [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee töörühma aruanne sotsiaalse lähenemise raamistiku kohta](#) ning tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee poolt aruande põhjal heaks kiidetud [põhisõnumid](#). Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee uurivad eespool nimetatud katseanalüüsi mõju nende tegevusele ja 2024. aasta Euroopa poolaasta tsüklile.

Sellega seoses tervitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu käimasolevates aruteludes sotsiaalsete investeeringute poliitika lisaväärtuse üle, nagu on määratletud tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee 2023. aasta novembri arvamuses, tõendeid selle kohta, et hea kavandamise korral võivad sotsiaalsete investeeringute⁴⁶ lähenemisviisil põhinevad reformid ja investeeringud avaldada olulist mõju majanduskasvule, tootlikkusele ja konkurentsivõimele, toetades seeläbi ka riigi rahanduse jätkusuutlikkust, edendades samal ajal sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. Teisest küljest võib poliitikategevusel ja meetmetel, millel puuduvad eelnevad jaotusliku mõju hindamised, väike või nullmõju või halvimal juhul kahjulik mõju leibkondade sissetulekutele, millel on soovimatud tagajärjed suurenenud vaesusriski ja sotsiaalse ebavõrdsuse näol⁴⁷. Sellega seoses on oluline tõhus koostöö nõukogu koosseisude vahel, et tagada poliitika sidusus liidu ja liikmesriikide tasandil. Võttes arvesse rohe- ja digipöörde ning elanikkonna vananemisest tulenevaid struktuurseid probleeme, võib olla vaja teha uusi jõupingutusi tõenditel põhineva poliitikakujundamise parandamiseks. Lisaks parematele vastastikuse õppimise võimalustele võiksid eelkõige liikmesriikide vabatahtlikuks kasutamiseks mõeldud ühiste juhtpõhimõtete ja standardite väljatöötamine olla asjakohaseks uurimisvaldkonnaks liidu tasandil, et toetada liikmesriikide haldussuutlikkust. Need peaksid keskenduma sotsiaalsete investeeringute poliitikaga seotud mõjuhinnangute ja hindamismeetodite kasutamisele ning haldusandmete tõhusamale kasutamisele, et koostada õigeaegsem, ühtlustatum ja üksikasjalikum ELi ja riiklik statistika, mis oleks paremini eristatud, ning hõlbustama juurdepääsu üksikandmetele, tagades samal ajal andmekaitset käsitlevate õigusnormide järgimise.

⁴⁶ Nagu tuletatakse meelde 2023. aasta novembris kinnitatud *tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamuses* sotsiaalsete investeeringute kohta, on nõukogu varasemas töös, millele võiks jätkuvalt tugineda, sotsiaalseid investeeringuid soosiv lähenemisviis määratletud kui tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika kujundaja, eesmärgiga suurendada inimeste praeguseid ja tulevasi võimeid, keskendudes nende võimestamisele ja suutlikkuse arendamisele, et käsitleda sotsiaal-majanduslikke riske elukestvas perspektiivis.

⁴⁷ 2022. aasta septembris avaldas komisjon [teatise „Liikmesriikide poliitikameetmete jaotusliku mõju parem hindamine“](#). Teatises antakse liikmesriikidele suuniseid selle kohta, kuidas teostada kõige paremini eri sotsiaal-majanduslike rühmade sissetulekute jaotuslikku mõju hinnanguid ja integreerida need oma poliitika kujundamisse. Selles sätestatakse protsess olemasolevate meetodite edasiarendamiseks koos liikmesriikidega ning tutvustatakse toetusmeetmeid, mida komisjon saab liikmesriikidele pakkuda.

18. **ELi vahendite kasutamine on toetanud liikmesriike meetmete kavandamisel ja rakendamisel samba põhimõtetega seotud valdkondades, sealhulgas pärast COVID-19 pandeemiast tingitud ootamatut majanduskriisi.** Ühtekuuluvuspoliitika programmid ja eelkõige ESF+ peaksid jätkuvalt aitama kaasa samba põhimõtete ja Euroopa poolaasta raames kindlaks määratud riigipõhiste soovitude rakendamisele kooskõlas riigi oludega, et toetada meetmeid ja investeeringuid eelkõige Euroopa vähem arenenud piirkondades.
- Ühtekuuluvuspoliitika vahendite tähtsus kasvas aja jooksul ka tänu avaliku sektori investeeringute vähenemisele liidus aastatel 2008–2019⁴⁸. Komisjoni prognooside kohaselt peaks 2021.–2027. aasta tsükkel looma 2027. aastaks 1,3 miljonit täiendavat töökohta, mille aastane tulumäär on 25 aasta jooksul alates programmitöö perioodi algusest ligikaudu 3,4 % ning millel on märkimisväärne positiivne ülekanduv mõju ELi piirkondade vahel⁴⁹.
- COVID-19 pandeemia ajal said liikmesriigid kasu suuremast paindlikkusest, mis aitas leevendada suurt survet tervishoiuteenustele ja toetada ettevõtjaid, vältides töökohtade edasist kadumist ja mõjutatud töötajatele tulenevat armistavat mõju⁵⁰. Majanduse taastumist kiirendas veelgi *TERA* ning *taaste- ja vastupidavusrahastu* loomine ajutiste liidu vahenditena, millest viimane integreeriti Euroopa poolaastasse kuni 2026. aastani, et anda rahalist toetust reformidele ja investeeringutele, mis aitavad muude ELi prioriteetide hulgas rakendada ka samba põhimõtteid. Tulevikku vaadates ja sõltumata arutlust selle rahastamise üle,⁵¹ võivad *TERA* põhjal saadud kogemused ja selle käimasolev hindamine anda õppetunde tulevaste ELi kavade tõhususe kohta.

⁴⁸ Vt komisjoni talituste töödokument [„Kaheksas aruanne majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta: ühtekuuluvus Euroopas teel 2050. aasta poole“](#), avaldatud 2022. aastal.

⁴⁹ Vt komisjoni talituste töödokument [„Ühtekuuluvus 2021–2027: üha tugevama liidu loomine. Aruanne 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmitöö tulemuste kohta“](#), avaldatud 2023. aasta aprillis.

⁵⁰ [Koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatuse \(CRII\)](#) ja [koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatuse+ \(CRII+\)](#) kaudu, mis võeti vastu vastavalt 2020. aasta märtsis ja aprillis.

⁵¹ Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee leiavad, et *TERA* konkreetne rahastamismehhanism liikmesriikidele soodsatel tingimustel laenude andmise kaudu kuulub eelkõige nõukogu majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu pädevusse.

Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtted

I peatükk – Võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule

1. Haridus, koolitus ja elukestev õpe

Igäühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele, et säilitada ja omandada oskused, mis võimaldavad ühiskonnas täielikult osaleda ja aitavad suunduda edukalt tööturule.

2. Sooline võrdõiguslikkus

Tuleb tagada naiste ja meeste võrdne kohtlemine ja võrdsed võimalused ning edendada neid kõigis valdkondades, sealhulgas tööturul osalemisel, seoses töötingimustega ja karjääri edendamisel.

Naistel ja meestel on õigus saada võrdväärse töö eest võrdset tasu.

3. Võrdsed võimalused

Hoolimata soost, rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest on igäühel õigus võrdsele kohtlemisele ja võrdsetele võimalustele seoses tööhõive, sotsiaalkaitse, haridusega ning juurdepääsuga kaupadele ja teenustele. Suurendatakse alaesindatud rühmade võrdseid võimalusi.

4. Aktiivne toetus tööhõivele

Igäühel on õigus saada õigel ajal ja vajadustele vastavat abi, et suurendada tööhõivevõimalusi või väljavaateid töötamiseks füüsilisest isikust ettevõtjana. See hõlmab õigust saada abi töö otsimisel, koolituseks ja ümberõppeks. Igäühel on õigus sotsiaalkaitset ja koolitusõigusi töökoha vahetamisel üle kanda.

Noortel on õigus nelja kuu jooksul pärast töötuks jäämist või õpingute lõpetamist saada kvaliteetne täiendushariduse, õpipoisiõppe, praktika- või tööpakkumine.

Töötutel on õigus saada personaalset, pidevat ja järjepidevat toetust. Pikaajalistel töötutel on õigus saada põhjalikku personaalset hindamist hiljemalt siis, kui töötuks jäämisest möödub 18 kuud.

II peatükk – Õiglased töötingimused

5. Kindel ja paindlik tööhõive

Töösuhte liigist ja kestusest hoolimata on töötajatel õigus õiglasele ja võrdsele kohtlemisele seoses töötingimustega ning juurdepääsuga sotsiaalkaitsele ja koolitusele. Soodustatakse üleminekut tähtajatutele tööhõivevormidele.

Kooskõlas õigusaktide ja kollektiivlepingutega tagatakse tööandjatele vajalik paindlikkus majanduskeskkonnas toimuvate muutustega kiireks kohanemiseks.

Edendatakse uuenduslikke töökorralduse vorme, mis tagavad kvaliteetsed töötingimused. Toetatakse ettevõtlust ja füüsilisest isikust ettevõtjaid. Lihtsustatakse tööalast liikuvust.

Hoidutakse töösuhetest, mille tulemuseks on ebakindlad töötingimused, sealhulgas keelatakse ebatüüpiliste töölepingute kuritarvitamine. Katseaeg peaks olema mõistliku kestusega.

6. Palgad

Töötajatel on õigus õiglasele palgale, mis võimaldab inimväärse elatustaseme.

Tagatakse piisavad miinimumpalgad töötaja ja tema perekonna vajaduste rahuldamiseks, võttes arvesse riiklike majandus- ja sotsiaalingimusi, tagades samas juurdepääsu töökohtadele ja motivatsiooni otsida tööd. Hoidutakse palgavaesusest.

Töötasud tuleb kehtestada avatult ja prognoositavalt vastavalt liikmesriikide tavadele ja austades sotsiaalpartnerite tegevusvabadust.

7. Teave töötingimuse kohta ja kaitse töölepingu ülesütlemise korral

Iga töötajat teavitatakse kirjalikult enne töötamise algust töösuhtest tulenevatest õigustest ja kohustustest, sealhulgas katseajast.

Enne töölepingu ülesütlemist tuleb töötajaid teavitada põhjustest ja näha ette mõistlik etteteatamisperiood. Neil on õigus tõhusale ja erapooletule vaidluste lahendamisele ning saada õiguskaitset, sealhulgas piisavat hüvitist, kui töölepingu ülesütlemine on põhjendamatu.

8. Sotsiaaldialoog ja töötajate kaasamine

Majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika väljatöötamisel ja rakendamisel konsulteeritakse sotsiaalpartneritega, lähtudes liikmesriikide tavadest. Neil soovitatakse pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja sõlmida neid olulistes küsimustes, austades samas nende sõltumatust ja kollektiivse tegutsemise õigust. Vajaduse korral rakendatakse sotsiaalpartnerite vahel sõlmitud lepinguid liidus ja selle liikmesriikides.

Töötajaid või nende esindajaid teavitatakse ja nendega konsulteeritakse õigel ajal nende jaoks olulistes küsimustes, eelkõige seoses ettevõtete ülemineku, ümberkorraldamise ja ühinemisega ning kollektiivse koondamisega.

Toetatakse sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamist sotsiaaldialoogi edendamiseks.

9. Töö- ja eraelu tasakaal

Vanematel ja hoolduskohustusega inimestel on õigus piisavale puhkusele ja paindlikule töökorraldusele ning õigus saada juurdepääs hooldusteenustele. Naistel ja meestel on võrdne juurdepääs eripuhkusele, et täita oma hoolduskohustust, ning neil võimaldatakse seda kasutada tasakaalustatult viisil.

10. Tervislik, ohutu ja hästi kohandatud töökeskkond ning isikuandmete kaitse

Töötajatel on õigus tervishoiu ja -ohutuse kõrgele kaitsetasemele.

Töötajatel on õigus nende ametioskustega kohandatud töökeskkonnale, mis võimaldab neil pikendada oma osalemist tööturul.

Töötajatel on õigus isikuandmete kaitsele töösuhte kontekstis.

III peatükk – sotsiaalkaitse ja sotsiaalne kaasatus

11. Lapsehoid ja laste toetamine

Lastel on õigus kvaliteetsele ja taskukohasele alusharidusele ja lapsehoiule.

Lastel on õigus kaitsele vaesuse eest. Ebasoodsatest oludest pärit lastel on õigus erimeetmetele, et suurendada võrdseid võimalusi.

12. Sotsiaalkaitse

Töösuhte liigist ja kestusest olenemata on töötajatel ja võrreldavatel tingimustel füüsilisest isikust ettevõtjatel õigus piisavale sotsiaalkaitsele.

13. Töötushüvitised

Töötutel on õigus saada avalikelt tööturuasutustelt piisavat aktiveerimistoetust, et (re)integreeruda tööturule, ning saada piisavaid töötushüvitisi mõistliku aja jooksul kooskõlas nende panuse ja riiklike toetuskõlblikkuse eeskirjadega. Sellised hüvitised ei või mõjuda negatiivse stiimulina kiireks tööle naasmiseks.

14. Miinimumsissetulek

Igäühel, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid, on õigus piisavale miinimumsissetuleku toetusele, et tagada inimväärne elu kõikides eluetappides, ning saada juurdepääs kaupadele ja teenustele. Töövõimeliste inimeste puhul peaksid miinimumsissetuleku toetused olema kombineeritud tööturule (re)integreerumise stiimulitega.

15. Sissetulek vanas eas ja pensionid

Pensionil olevatel töötajatel ja füüsilisest isikust ettevõtjatel on õigus saada pensioni, mis vastab nende panusele ja tagab piisava sissetuleku. Naistel ja meestel on võrdsed võimalused pensioniõiguste omandamisel.

Kõigil eakatel on õigus inimväarikat elu võimaldavatele toimetulekuvahenditele.

16. Tervishoid

Igäühele tuleb võimaldada õigeaegne juurdepääs kvaliteetsetele taskukohastele, ennetavatele ja raviteenustele.

17. Puudega inimeste kaasamine

Puudega inimestel on õigus sissetulekutoetusele, mis tagab neile väärrika elu, teenustele, mis võimaldavad neil osaleda tööturul ja ühiskonnaelus, ning nende vajadustele kohandatud töökeskkonnale.

18. Pikaajaline hooldus

Igäühel on õigus kvaliteetsetele ja taskukohastele pikaajalise hoolduse teenustele, kaasa arvatud kodus osutatavad ja kogukonnapõhised teenused.

19. Eluase ja abi kodututele

Abivajajatele tagatakse juurdepääs kvaliteetsele sotsiaalelamispinnale või eluasemetoetusele.

Kaitsetutel isikutel on õigus saada asjakohast abi ja kaitset sunniviisilise väljatõstmise vastu.

Kodututele tagatakse piisav peavari ja vajalikud teenused, et edendada nende sotsiaalset kaasatust.

20. Juurdepääs esmatähtsatele teenustele

Igäühel on õigus saada juurdepääs kvaliteetsetele esmatähtsatele teenustele, sealhulgas vesi, kanalisatsioon, energia, transport, finantsteenused ja digitaalne kommunikatsioon. Toetatakse sellistele teenustele juurdepääsu nende inimeste puhul, kes seda vajavad.